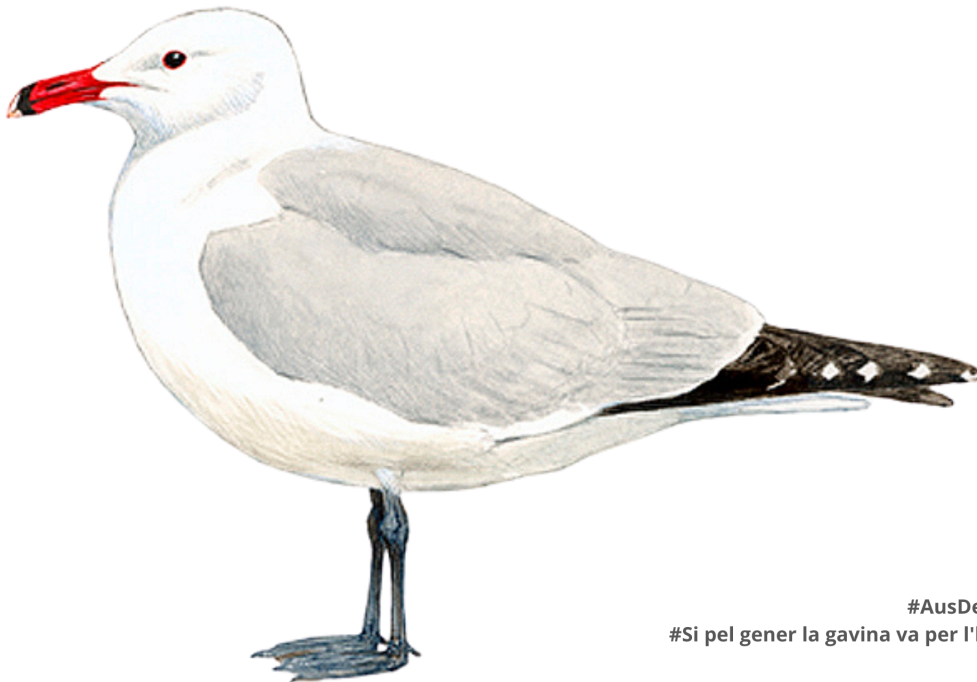

GENER 2026

#AusDeLaMarinaAlta #GavinaCorsa
#Si pel gener la gavina va per l'horta, fes foc i tanca la porta

Imatge: SEOBirdLife

#SiPelGenerLaGavinaVaPerL'horta,FesFocITancaLaPorta

ÍNDEX

<u>Exposicions</u>	<u>3</u>
<u>Rutes i visites</u>	<u>3</u>
<u>Avançament del pròxim mes</u>	<u>4</u>
<u>Actualitat</u>	<u>6</u>
<u>Ressenyes</u>	<u>26</u>
<u>L'entrevista del mes</u>	<u>32</u>

EXPOSICIONS

Calp

Infoto periodistes

Del 26/1 al 28/2 · Sala d'Exposicions

Un any de fotoperiodisme 3.0 a càrrec de la *Fundació FRAX*.

RUTES I VISITES

Pego

Llegendes, miracles i altres curiositats

Del 2/1 al 27/2

Visita dinamitzada per a conèixer Pego els divendres a les 10:30 h.

Inscripció prèvia obligatòria fent clic [aquí](#).

A càrrec del *Creama*.

AVANÇAMENT DEL PRÒXIM MES

TEATRE INFANTIL

Gata de Gorgos

L'hora del conte

Del 6/2 al 27/2 · 17:30 h · Biblioteca

Tots els divendres a les 17:30 h.

EXPOSICIONS

Calp

Relats

Del 3/2 al 28/2 · Sala d'exposicions Ajuntament Vell

Inauguració el 3 de febrer a les 18:00 h.

Més informació fent clic ací.

Xàbia

'Metonímias'

Del 6/2 al 22/3 · Museu Arqueològic i Etnogràfic

Soler Blasco

Més informació fent clic ací.

Els Poblets

Doble exposició: Emperò i Mémoire

Del 7/2 al 12/4 · Casa de Cultura

Inauguració dissabte 7 de febrer a les 19:00 h.

Horari: dijous i divendres de 17:00 h a 20:00 h i dissabte de 12:00 h a 14:00 h i de 17:00 h a 20:00 h.

CURSOS I TALLERS

Benissa

Sala d'Oci

Del 3/2 al 28/2 · Casal Jove

Sala de treball: dimarts i dimecres de 17:00 h a 21:00 h.

Sala d'oci: dijous de 17:00 h a 21:00 h i divendres i dissabte de 17:30 a 23:00 h.

CONVOCATÒRIES

Dénia

XXX Concurs de fotografia 'Tema Dénia'

De l'1/2 al 20/3

Presentació de les obres fins al 20 de març.

Més informació fent clic [ací](#) o a cultura@ayto-denia.es.

Dénia

XXX Concurs fotogràfic de la lactància materna

De l'1/2 al 31/3

Presentació de les obres fins al 31 de març.

Inscripció i més informació fent clic [ací](#).

I MÉS ENCARA

Gata de Gorgos

Espai Gata jove

Del 6/2 al 28/2 · 17:00 h · Edifici Polivalent Guillem Agulló

Espai d'oci per a joves de 12 a 30 anys.

Tots els divendres i dissabte de 17:00 h a 20:30 h.

ACTUALITAT

Experiència del mes

"Ruta de l'aigua de la Rectoria"

Amb cotxe

Amb bici

A peu

Experiència de gener. Arquitectura de l'aigua de La Rectoria

L'experiència d'aquest mes la volem dedicar a l'antiga arquitectura hidràulica de la Rectoria i el seu entorn natural.

La ruta proposada ens ofereix la possibilitat de conèixer l'herència natural i cultural formada pel conjunt d'elements arquitectònics lligats a la utilització de l'aigua com a recurs que dona riquesa i seguretat, mostrant-nos una configuració concreta i funcional del paisatge agrari i albergant-hi un patrimoni hidràulic singular del poble i de la Rectoria en general. Principalment, ens centrarem en els molins hidràulics, encara que també podrem veure pous, fonts i llavadors.

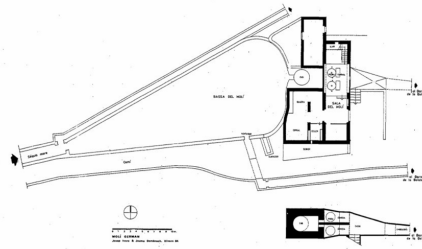
L'objectiu principal d'aquesta experiència és aprendre sobre el funcionament dels antics molins hidràulics i el seu entorn, al mateix temps que fem esport i gaudim de bones vistes i de la gastronomia típica de la zona. Per a això, des de la MACMA vos proposem una ruta per la Rectoria, que es coneix com a Ruta de l'Arquitectura de l'Aigua. És una ruta de dificultat baixa que es pot fer en un matí, però nosaltres ho hem dividit en dos dies, per poder visitar Sagra i el Ràfol amb més tranquil·litat. No obstant això, cadascú la pot adaptar a les seues necessitats i interessos.

UN POC D'HISTÒRIA. Sabem d'on venim per decidir on anem.

L'aigua és l'element que va fer possible el naixement de l'agricultura i el pas del nomadisme al sedentarisme durant l'època prehistòrica. Gràcies a això, la humanitat va deixar de ser exclusivament caçadora per convertir-se en llauradora i ramadera, ampliant així la varietat d'aliments consumits. Però en un moment determinat, l'ésser humà es va adonar que amb el blat podien elaborar altres aliments, encara que primer havien de picar-lo per a fer farina. Per a això utilitzaven morters manuals, que posteriorment van substituir per la força animal. Tanmateix, per a augmentar la producció es va acabar introduint la força eòlica i la hidràulica mitjançant els molins. En aquesta experiència ens centrarem en els molins d'aigua.

La gran expansió d'aquests molins es va produir als segles XI i XII, especialment gràcies als àrabs, en un moment d'auge poblacional, on era imprescindible augmentar la producció per a abastir tota la població. Els molins treballaven pràcticament a la tardor, quan la temperatura era adequada perquè no fermentara la farina, i perquè amb les pluges d'aquesta estació de l'any els cabals d'aigua augmentaven i, com que no era necessari el reg de les hortes, la disponibilitat d'aigua era total per als molins.

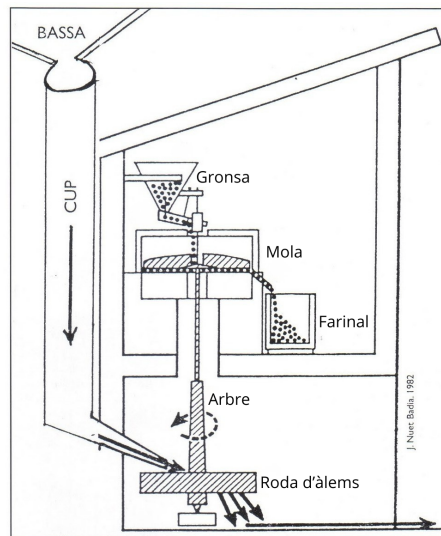
Els molins hidràulics han tingut una gran importància social i econòmica fins al segle XIX, que van començar a perdre importància, davant de l'arribada de la industrialització i altres maneres d'obtenció i ús d'energia. Malauradament, en l'actualitat són molts els molins que han desaparegut i, els que encara es conserven, es troben generalment en condicions precàries.

Planta d'un molí hidràulic

Per al funcionament d'aquest tipus de molins, l'aigua arribava per una séquia des d'un altre molí o des d'un assut i entrava a la bassa d'acumulació. Aquesta bassa comptava amb un ventador, que permetia extreure l'aigua sobrant en cas necessari. Des de la bassa l'aigua passava a un cup que retenia l'aigua per anar soltant-la a poc a poc per un orifici de xicotetes dimensions, anomenat sagetilla, fins a arribar a la roda d'àlems. Aquesta roda estava unida a un eix o arbre, que permetia el moviment de tots els mecanismes del molí. Finalment, l'aigua eixia per unes voltes anomenades cacaús i, a través d'una séquia, es desplaçava a un altre molí o es destinava al regadiu.

Per a moldre el gra, aquest s'abocava dins de la gronsa, situada dalt de l'arbre. Aquesta tenia una capacitat per a aproximadament 80 kg de cereals. Des d'ací, el blat passava a la mola, que triturava el gra per mitjà de molents (dibuixos que té la mola). Així es transformava en farina que, a través del farinal, arribava finalment a la farinera.

Elements per a la mòlta

Consells per a les rutes

- Porteu calçat còmode i aigua.
- Respecteu la natura i les restes arquitectòniques.
- Per a més informació consulteu les oficines de turisme.

JORNADES PROPOSADES. Pas a pas anem fent camí.

Del Ràfol d'Almúnia a Sagra

Etapa 1: pou de la Companyia - molí German - la Bolata - pou Torre Màquina - pou del Putxó - Pou de Senent - Sagra

La primera etapa d'aquesta ruta és el desplaçament des del Ràfol d'Almúnia fins a Sagra, en què visitarem els elements mencionats. Podem anar en cotxe fins al Ràfol i aparcar prop del punt d'eixida de la ruta, als afores del poble, a un aparcament públic.

Agafarem la carretera que va cap al cementeri per desplaçar-nos fins al pou de la Companyia. El trobarem de seguida, al costat esquerre de la carretera. Aquest pou va ser construït el 1911 amb l'objectiu d'extreure les aigües de la Cava del Ràfol, que és una galeria localitzada en la Serra de Segària amb aigua derivada del riu Girona. Aquesta aigua servia per a regar tots els cultius del voltant. Actualment, el

cabal variable ha disminuït considerablement, de manera que el 1911 afloraven 12.000 litres per minut i ara solament 3.000 litres per minut.

Pou de la Companyia. Foto de Valencia Bonita

Continuarem caminant i ens desviarem un poc de la carretera principal per trobar el Molí German. Aquest molí rep l'aigua d'un altre, el Molí de baix, que visitarem més endavant. Era una possessió de la marquesa de Dues Aigües i, posteriorment, des de finals del segle XIX de Blas Cañamás. Els moliners arrendataris durant tres generacions foren els Furió del Ràfol, començant per German Furió, fins a l'any 1942. És un molí de finals del segle XVII que va ser venut l'any 1989 per passar a ser un habitatge familiar.

Habitatge que antigament era el molí German. Foto de Valencia Bonita

Posteriorment, passarem pel barranc de la Bolata. La Bolata és un brollador situat entre Tormos i Sagra, el caudal del qual està format principalment per la serra del Migdia i els Recingles. L'aigua corre d'oest a est, i es caracteritza per un funcionament irregular. Actualment, es troba seca la major part del temps. Segons Madoz, l'aigua de la Bolata s'utilitzava per a regar les terres dels veïns i impulsava dos molins hidràulics.

La Bolata. Foto de Valencia Bonita

A continuació ens desviarem per a arribar al pou Torre Màquina, una construcció interessant que compta amb una alta torre que podem veure des de lluny. Trobarem l'edifici en mig de camps de tarongers. Després tornarem al camí principal per passar pels pous del Putxó i el de Senent, seguint el camí dels Olivars i, finalment arribarem a Sagra.

Pou Torre Màquina. Foto de
Valencia Bonita

En arribar a Sagra, podem tastar l'arròs caldós amb penques en algun bar, per entrar en calor. També podem visitar l'església de Sant Sebastià Màrtir, que es va construir al segle XVI, sobre les ruïnes d'una mesquita. Addicionalment és interessant la plaça de la Font. A principis del segle XX, les autoritats civils van aprofitar la situació estratègica de la surgència del brollador de la font de la Basseta i van construir aquesta plaça al marge dret de la carretera contigua al brollador. Després descansarem per a la ruta de l'endemà.

De Sagra al Ràfol d'Almúnia

Etapa 2: Sagra - Font dels Mortits - Pou Sant Sebastià - Molí del mig - Molí de Baix - Llavador del Ràfol - El Ràfol d'Almúnia

Des de Sagra agafarem el carrer Francesc Ferrer Pastor per fer un passeig cap a la Font dels Mortits. Al voltant de la població de Sagra brollen nombroses fonts d'aigües netes i cristal·lines, entre les quals la font de Dalt del Mortit, ubicada al paratge que porta el mateix nom que, davall d'un gran penyal, raja pràcticament tot l'any amb prou intensitat. Després tornariem a Sagra per dirigir-nos al pou de Sant Sebastià, construcció del 1954, pel carrer de les Hortes.

Pou de Sant Sebastià. Foto de
Valencia Bonita

Ens desviarem una mica del camí principal per visitar el molí del Mig. Aquest rebia l'aigua del molí de Dalt mitjançant una séquia que encara es conserva en perfectes condicions. Després l'enviava cap al molí de Baix. Era propietat dels Morand de Dénia fins a la dècada de 1930, quan ja va deixar de funcionar. El Moliner era Francisco Ballester. El va comprar Joaquim Ballester del Ràfol i va acabar convertint-se en un habitatge.

Actual habitatge sobre el molí del Mig. Foto de Valencia Bonita

En acabant seguirem fins al molí de Baix, que rebia l'aigua d'aquest últim mencionat i posteriorment l'enviava al molí German, el primer que hem visitat. Va pertànyer a la marquesa Dues Aigües i després als Morand també. Posteriorment, va passar a pertànyer a la família Naddal del Ràfol. Aquest molí també ha acabat convertint-se en un habitatge particular.

Actual portalada de la casa del molí de Baix. Foto Valencia bonita.

Tornant al Ràfol podem visitar per acabar la caminada el vell llavador públic. Més tard podem aprofitar per a dinar i passar la vesprada pel poble. És recomanable tastar la paella de carn feta amb productes de la zona. També seria interessant passejar pel carrer Major, on hi ha cases senyorials. Finalment, podem aprofitar per a veure l'escut picat de la Segona Germania. La Marina Alta va ser un dels focus essencials de la nova Germania. D'ací va sorgir el seu líder més representatiu, Francesc Garcia, natural del Ràfol d'Almúnia. El punt de partida dels esdeveniments de 1693 van ser, sens dubte, les incidències de la repoblació després de l'expulsió dels moriscos i la duresa del règim senyorial. La classe camperola benestant pretenia eliminar la pressió senyorial com a intermediaris entre ells i la corona. En aquest cas, el Ràfol d'Almúnia pagava al marquès Joan d'Almúnia un quart de tota la producció agrícola, a més d'una quantitat per a les cases. Durant la Segona Germania, l'escut d'aquesta família fou picat pels llauradors en senyal de protesta contra els senyors.

Escut picat de la Segona
Germania

Ací acabaria la nostra proposta de ruta, que pot ser adaptada depenent dels gustos o preferències de cadascú. Si voleu ampliar la ruta podeu vistar la 'Ruta de l'arquitectura de l'aigua de la rectoria' de wikilok.

*Aquesta experiència està pensada per fer-la en dues etapes, que corresponen a dos dies diferents. Proposem unes rutes, però cada persona pot adaptar l'experiència a les seues capacitats, resistència física i interessos. Si voleu ampliar informació o elements a visitar de cada poble, podeu entrar a la pàgina web de Descobrim la Marina Alta i adaptar l'experiència als vostres gustos amb la motxilla.

I MÉS ENCARA. A la taula i al llit al primer crit.

Més per descobrir

On Menjar, On Dormir, On Comprar

A la taula i al llit al primer crit

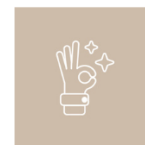
On Dormir

On Menjar

On Comprar

Activitats i altres

ACTUALITAT

La web de la Mancomunitat suma una nova subpàgina amb serveis transversals per a la ciutadania

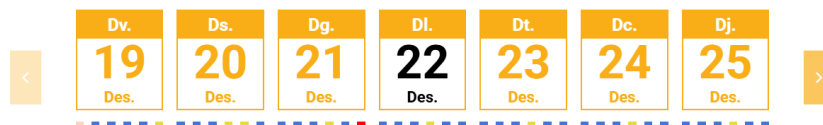
La Mancomunitat Comarcal de la Marina suma poc a poc nous serveis dotant-la de més recursos per a la ciutadania, tant és així que l'entitat necessitava generar un espai web específic que donar cabuda i visibilitat clara als diferents serveis que ofereix a la ciutadania alhora que servira d'aparador transparent i accessible per al gran públic.

Així la nova subpàgina web anomenada Serveis generals està estructurada i pensada per a que siga extremadament intuïtiva a la navegació .

Al menú principal podran trobar serveis tan fonamentals com el recentment reactivat servei de Mediaprop, el Justiprop o el nou servei Europa per dissenyar projectes europes però també per assessorar a la ciutadania amb possibles beques i projectes de mobilitat.

A més a més i com és un habitual, la guia d'activitats comarcals segueix ocupant un lloc estratègic a la subweb per al importància i transversalitat que la Guia juga en la MACMA, una guia que recull les diferents activitats que als nostres municipis s'ofereixen, no només de programació cultural, sinó de tota mena d'accions informatives, activitats esportives, juvenils, etc.

La Guia MACMA: esdeveniments mensuals de la Marina Alta

La pàgina també compta amb un apartat especial de tràmits i serveis que des de l'entitat es tramiten i es gestionen i on la ciutadania i els ajuntaments podran consultar sempre que vulguen.

Tràmits i serveis

[Justiprop](#)

[Mediaprop](#)

[ACCV](#)

[Servei d'Arxius](#)

[La MACMA al teu poble](#)

[Carnet Jove](#)

L'apartat d'Altaveus està dissenyat per oferir informació puntual i convocatòries interessants com és el cas del Servei Mediaprop, en el qual la Mancomunitat ha apostat fortament amb una campanya divulgativa que inclou anuncis per donar a conèixer el Servei però també unes píndoles informatives en el canal de youtube per explicar en què consisteix el servei.

Altaveu

Més informació

Per últim i com a novetat, la pàgina web ofereix la possibilitat de contactar per a realitzar qualsevol consulta al respecte dels serveis de la Mancomunitat, facilitant així la participació de la ciutadania.

Participació

Dubtes

- Tens algun dubte?
- T'agradaria rebre algun tipus d'assessorament?

Més informació

ACTUALITAT

Un plenari multitudinari amb una nova Xarxa d'Igualtat

Un plenari multitudinari amb una nova Xarxa d'Igualtat

10/12/2025

El passat dimarts 9 de desembre tingueren lloc, a la Casa de Cultura del Verger, els plenaris corresponents a la Mancomunitat Comarcal de la Marina Alta i a les Xarxes de joventut i esports integrades dins d'aquesta. A aquesta convocatòria assistiren les diferents alcaldies i regidories representants de cada municipi. Uns plenaris multitudinaris en els quals van participar 100 representants municipals entre els tres plenaris consecutius.

Plenari de la MACMA

En l'ordre del dia de les Xarxes estava l'aprovació de l'acta de la sessió anterior, la presa de possessió dels nous regidors i regidores i la memòria anual d'exercici 2025, com

ja és habitual.

I de les quals les memòries estan a disposició pública per a la seua consulta.

Plenari de Xarxa Jove

Plenari de Xarxa Esportiva

En últim lloc, es va realitzar el plenari de la MACMA. Es varen destacar algunes de les actuacions que s'han portat al llarg del 2025, com la cloenda d'Estellés o el Pla de mobilitat, entre d'altres.

El plenari de la MACMA, amb més punts a tractar, es va allargar fins a les 21.00 h. Alguns dels punts fonamentals del plenari foren l'aprovació de l'adhesió al programa "en moviment" per tal de programar activitats des de l'àrea d'esports.

El punt fonamental i ressenyable segons les declaracions del president Sergi Ferrús, ha sigut l'aprovació del reglament de la nova Xarxa d'Igualtat de la Mancomunitat, "amb l'aprovació del nou Reglament de la Xarxa d'Igualtat l'entitat llença un missatge inequívoc de la importància d'aquesta àrea posant-la en el centre de les polítiques comarcals. Aquesta Xarxa no seria possible sense l'augment dels

pressupostos, que també van ser aprovats per unanimitat, i que els municipis aporten per tal de dotar la nova Xarxa d'una partida específica per contractar personal tècnic per a l'àrea i contractar activitats comarcals en matèria d'Igualtat i diversitat”.

La mancomunitat ha publicat a la seva pàgina web les diferents memòries i dossiers per a consulta pública:

Dossier activitats MACMA 2025:

Estudi Nova Ruralitat:

Memòria Xarxa Jove 2025:

Memòria Xarxa Esportiva 2025:

ACTUALITAT

Les noves lligues comarcals organitzades per la Mancomunitat de la Marina Alta han començat aquest cap de setmana

La Xarxa Esportiva de la Marina Alta, en la seua voluntat de millorar l'oferta esportiva per als adults de la comarca, crea dues noves lligues que s'han iniciat aquest cap de setmana.

Des de la Xarxa Esportiva, estructura que coordina les diferents àrees d'esports de la Mancomunitat Comarcal de la Marina Alta, s'han creat una sèrie de lligues esportives per a adults amb l'objectiu d'impulsar una pràctica esportiva motivadora i saludable entre la població de la comarca. Aquestes es plantegen com a alternativa a l'oci sedentari i de consum, promocionant l'esport en els diferents ajuntaments de la Marina Alta de forma regular.

La setmana passada es va iniciar la lliga a Ratlles Mancomunitat de la Marina Alta i aquest cap de setmana han fet el mateix la lliga de Voleibol i la de Frontenis. Rodrigo Cano, tècnic de la Xarxa Esportiva, comenta que “la creació d’aquestes lligues ha sorgit per la demanda dels clubs i esportistes de la comarca que busquen practicar i competir en els seus

esports, però amb un format que els permeta conciliar-ho amb les seues vides”.

Sergi Ferrús, president de la MACMA, destaca que “amb aquestes lligues es busca potenciar la convivència entre els pobles participants, ajudant a teixir comarca”. El calendari es basa en un sistema de lliga amb fase final. La fase de lliga és la que s’ha iniciat aquest cap de setmana i es disputaran partits de tots els equips entre ells, en un format d’anada i tornada. En acabar aquesta primera fase, es farà una fase final amb els quatre equips millor classificats.

La lliga de Frontenis compta amb un total de huit equips de la comarca i es disputarà entre els mesos de desembre i març. En la mateixa trobem equips de Beniarbeig, Calp, Pedreguer, Xaló i Pego. Aquesta lliga dona continuïtat a les que s’organitzaven des del Consorci Esportiu de la Marina Alta i que havien deixat de realitzar-se després de la desaparició d’aquest.

Pel que fa a la lliga de voleibol, és la primera vegada que s'organitza una a nivell comarcal en categoria sènior i s'ha fet en un format mixt per facilitar la participació de tota la població. El voleibol és un

esport amb molta afició a la comarca i així ho demostren el gran nombre d'equips participants en les lligues comarcals escolars. Sense anar més lluny, aquesta temporada hi ha competició en quatre categories, que compten amb un total de 41 equips i més de 450 xiquets i xiquetes. És per això que, des de la Xarxa Esportiva, s'ha volgut crear aquesta lliga que permet continuar amb la pràctica regular i amb una competició reglada als joves que ja no poden seguir jugant en les lligues escolars. En aquesta primera edició participen equips de Dénia, Gata de Gorgos, Benissa i Teulada.

Des de l'equip de la MACMA vos animem a consultar el calendari de partides i acostar-vos a gaudir de l'experiència. Per a més informació i accés al calendari, podeu consultar en la pàgina web de l'àrea d'esports de la Mancomunitat:

www.macma.org/esports/ligues-comarcals-dadults

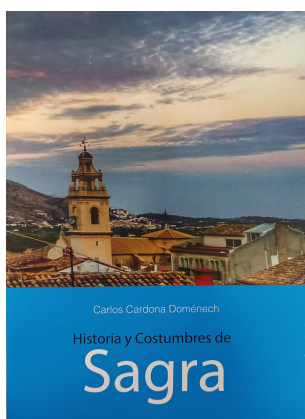
RESSENYES

ressenyés recerca 2026

Ressenya de gener '26: Historia y costumbres de Sagra

'Historia y costumbres de Sagra' de Carlos Cardona Domènech

Carlos Cardona Domènech, entusiasta de la crònica i la investigació local, és l'autor d'aquest llibre sobre la història de Sagra. No és la seua primera publicació dedicada a la recerca històrica. Prèviament, ha investigat sobre la Rectoria en 'La Rectoría' (2009) i 'Personajes de la Rectoria' (2016).

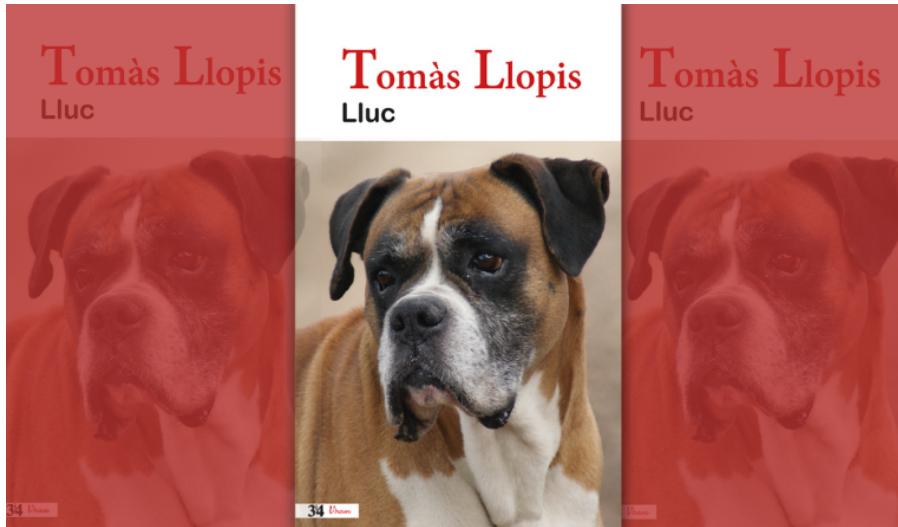
En aquesta obra l'autor ens introdueix en la història del poble de Sagra, en els seus costums i en les vivències dels seus habitants. D'aquesta manera, podem arribar a comprendre com era la vida quotidiana a Sagra des de la

conquesta cristiana del segle XIII fins a l'actualitat. Ens explica com Jaume I descrivia el poble de 'Saçra' en el Llibre de Repartiment, l'expulsió dels moriscos de principis del segle XVII i les Cartes Pobles posteriors a aquest fet, juntament amb la repoblació mallorquina.

També parla de la cultura, l'economia agrícola i els principals cultius de la zona. Dedicava un apartat a la gastronomia i la típica matança del porc i un altre a comentar les fonts, brolladors i estructures hidràuliques. Continua amb la descripció de l'avanç de la indústria i de l'emigració als Estats Units a principis de segle XX, a la recerca de millors oportunitats laborals en un país estancat econòmicament. Inclou el tema de la postguerra comentant les cartilles de racionament i l'estraperlo i acaba el llibre amb explicacions sobre l'Ajuntament de Sagra, algunes biografies breus de personatges destacats del poble i dades sobre els alcaldes passats.

Conèixer la història local dels nostres municipis és primordial per saber d'on venim i quins fets ens han conformat com a poble. És molt comú conèixer fets d'història més generals, com per exemple de la Segona Guerra Mundial a Alemanya, però realment desconeixem aquella història més propera a nosaltres, ja que existeix una gran manca d'historiadors dedicats a aquestes temàtiques de tipus més local i de manuals d'història que ens puguin ajudar a conèixer-la. Per això, 'Historia y costumbres de Sagra' és una obra essencial per a aprofundir en la història local d'aquest poble, de manera que els seus habitants coneguen les seues arrels més directes.

RESSENYES

Ressenyes literàries 2026

Ressenya de gener '26: Lluc, de Tomàs Llopis

'Lluc', de Tomàs Llopis i Guardiola

Tomàs Llopis i Guardiola, nascut a Beniarbeig el 1954, és un professor de literatura jubilat que ha dedicat la major part de la seua vida a l'educació en l'IES Enric Valor de Pego. És coautor de llibres didàctics de llengua i literatura catalanes: 'Curs de narrativa' (1988) i 'Curs de poesia' (1989), entre altres. Ha publicat llibres de poemes, com per exemple 'Palau de

Cendra', obra amb la qual va obtenir el premi 25 d'abril de Benissa. També escriu novel·la històrica, on destaca amb 'Hi ha morts que pesen cent anys' i novel·la infantil, àmbit en el

qual caldria mencionar 'Les volves d'aquella neu'. A més, li agrada fer de rapsode i participa en espectacles poeticomusicals, com en el recital de l'exposició itinerant de 'Marinant Estellés' de la MACMA, on es van recitar poemes de Vicent Andrés Estellés.

Lluc és un dels seus relats breus, dirigit a tots els públics, que va ser publicat el 2014. Aquest destaca especialment per l'ús de la prosopopeia, que és un recurs literari que atorga característiques humanes a objectes inanimats o animals. En aquest cas, la història narra les memòries de Lluc, un gos seu. En morir de vell, Tomàs Llopis va decidir escriure el relat en el seu homenatge, on narra els costums de la família i anècdotes des del punt de vista caní. És una obra entranyable i emotiva, que ens farà riure i plorar, però sobretot ens farà gaudir amb la lectura.

Tomàs Llopis

Lluc

RESSENYES

Ressenyes musicals 2026

Ressenya de gener '26: Refugio transitorio

Refugio transitorio

El trio valencià Mausoleo, format per Andrés Sanabria (guitarra i veu), Xus Arcas (baix) i Mikel Cabanes (bateria), torna a endinsar-se en la foscor

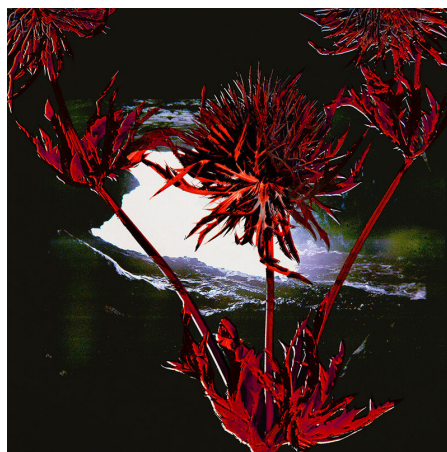
amb Refugio Transitorio, un EP que reafirma la seua essència i alhora mostra una maduresa nova. Després de Absolución, aquell crit nascut en plena pandèmia, aquest nou treball arriba com un espai per respirar, un refugi construït a base de vulnerabilitat, amistat i molta veritat.

Les cinc cançons continuen explorant el post punk dens i magnètic que els defineix, però ara amb més matisos i aire:

ritmes menys urgents, arranjaments més cuidats i una llum tènue que s'escola entre les ombres. L'EP s'obri amb Epifanía, una entrada aparentment lluminosa que de seguida s'esberla entre la distorsió i la desconfiança.

Un Testigo enfosqueix l'ambient amb un baix pesant i una veu que supura culpa i fragilitat. En Claridad, la intensitat creix com una onada de tensió interior, mentre Verte Ser desplega la seua càrrega més emotiva, una conversa oberta amb el dolor i la memòria. El tancament arriba amb Detrás de un disfraz, un descens final entre les mateixes ombres i la necessitat de reconciliar-se amb elles.

Gravat en directe a Harrisound i masteritzat per Diego Escriche, Refugio Transitorio sona cru i humà. Un disc curt, però intens, d'aquells que deixen empremta i t'abracen des del lloc on més fa mal. Mausoleo no sols consoliden un so, sinó una manera d'estar al món: fer del dolor un espai habitable, i del soroll, una forma d'esperança. Si encara no els has escoltat, endinsa't en aquest refugi, potser també hi trobaràs una part de tu.

L'ENTREVISTA DEL MES

L'entrevista del mes

Entrevista del mes de gener'26: Paco Tortosa Pastor

ENTREVISTA A PACO TORTOSA, GEÒGRAF I PIONER DEL CICLOTURISME

Paco Tortosa Pastor (Vallada, 1954), és doctor en Geografia nascut a Vallada, País Valencià, poble on va créixer junt amb la seua família, propietària d'un forn de pa. Fotògraf autodidacte i viatger, és considerat pioner del cicloturisme a Espanya, precursor de les anomenades vies verdes i expert en geografia ambiental. A més, ha participat com a assessor en diversos plans de mobilitat, com en el de la Vall d'Albaida o en el que estem desenvolupant actualment des de la MACMA.

La seua vida i carrera han estat dedicades a explorar la riquesa cultural i natural dels paisatges que l'envolten, sobretot, el seu entorn més pròxim. Fruit d'aquest interès són una col·lecció de publicacions escrites i digitals, que han deixat una empremta notable en els àmbits del cicloturisme i la mobilitat sostenible, tot acompanyat d'una extensa

documentació fotogràfica i un gran nombre de mapes detallats de les rutes realitzades.

Paco, com va començar el teu interès pel tema de la mobilitat amb bicicleta? Quina relació té aquest interès amb els teus inicis com a geògraf i expert en cicloturisme?

En adquirir la consciència ecologista als anys setanta, vaig descobrir que la bici era una revolució per a la mobilitat sostenible i quotidiana. Vaig començar a utilitzar-la per anar a la feina l'any 1978, a la ciutat de València i ja mai he baixat d'ella. Calia fer servir la bici no sols per a anar a treballar, així que un bon dia vaig fer un primer viatge en bici de set dies. Veure els paisatges pedalejant em va apropar a la geografia més del que jo imaginava.

Dels viatges que has fet amb bicicleta, destacaries algun en particular? En fer-lo quines dificultats vas trobar? Creus que aquestes dificultats s'han reduït actualment?

N'he fet tants que em resulta difícil destacar-ne algun d'ells. He pedalejat, sempre sense pressa, per tot el territori valencià, per tot l'estat espanyol, per totes les muntanyes d'Europa, per les illes de Cuba i Islàndia, per l'Atlas del Marroc, pel Perú, per Bolívia, per l'Argentina i per Xile.

Pel que fa als viatges per l'estat espanyol i per terres valencianes, les dificultats principals eren la manca d'informació al voltant dels viatges en bici i la dificultat per trobar bicis de cicloturisme. Aquests problemes hui en dia quasi han desaparegut o, almenys, s'han reduït molt. Per contra, en els anys vuitanta i principis dels noranta es podia pujar la bici sense desmuntar a tots els trens, mentre que ara tan sols en els trens de rodalia i els regionals es pot viatjar amb la bici amb tranquil·litat.

La teua obra 'Espanya en bici' és un referent del cicloturisme pel nostre país. Com va nàixer aquest projecte tan innovador en un moment en què era més estrany practicar el cicloturisme? Hi havia més dificultats o era més fàcil inclús per haver-hi menys vehicles?

El projecte va nàixer sense adonar-me'n. Quan feia viatges

amb l'Interrail per Europa als estius, allà pels anys setanta, ja havia observat que joves (i no tan joves) viatjaven en bici. Jo els deia a les meues amistats que mentre nosaltres esperàvem el bus o el tren carregats amb les motxilles perquè ens portés d'un poble a un altre, els cicloturistes eixien cada dia amb les seues bicis des de l'alberg. No depenien de cap transport públic i portaven l'equipatge en unes alforges darrere la bici sense cap esforç ni incomoditat. Em va semblar fascinant. Fantasiejava cada dia amb la possibilitat de fer aquest tipus de viatges. No podia deixar de pensar-ho. El cap no em parava.

Després de quatre anys recorrent tot l'estat espanyol en bici, a la Casa Verda d'Acció Ecologista-Agró, el Jordi Bigues em va suggerir que recollira per escrit tots els viatges que havia fet els darrers anys i intentés publicar una guia de rutes en bici. Sols pensar-ho em donava vertigen. Encara que fora una guia, calia escriure el viscut, redactar adequadament tot l'observat i que el conjunt tingués un cert estil. Tres o quatre vegades em vaig fer endavant, i altres tantes vegades em vaig fer enrere.

Respecte a les dificultats, en aquell moment era més fàcil viatjar en bici. A més a més, com érem tan pocs cicloturistes la gent ens rebia als pobles com a una novetat. Ens sentíem molt ben acollits per tot arreu i no hi havia pràcticament trànsit a cap carretera, inclosa la nacional del litoral de la Marina Alta.

Creus que la Marina Alta està preparada per al cicloturisme o per a la mobilitat quotidiana en bicicleta en l'actualitat?

Són dos temes i activitats ben diferents:

- Per al cicloturisme, entés com fer turisme en bicicleta sense competir, ni córrer en excés, la Marina Alta és perfecta en l'actualitat. Hi ha moltes carreteres interiors amb molt poc trànsit, molts camins rurals en les zones litorals i un bon patrimoni cultural i natural. A més a més, el clima ajuda al fet que es puga viatjar en bici o fer turisme en bici al llarg de tot l'any.

- Per a la mobilitat quotidiana en bicicleta, per motius laborals, compres, visites a familiars o desplaçaments entre pobles, la comarca no està preparada. Més aviat podríem dir que és un veritable desastre, com a la resta de comarques de les terres valencianes.

Hi ha una manca de cultura d'ús de la bicicleta a la nostra comarca? Què creus que s'hauria de fer per fomentar l'ús d'aquesta com a mitjà de transport?

Si parlem de mobilitat quotidiana, és prou evident que no hi ha actualment cap cultura d'ús de la bici per motius laborals o per a moure's entre els pobles. El cotxe és la idolatrada màquina per eixos menesters.

respecte a què fer per fomentar l'ús d'aquesta com a mitjà de transport, la resposta està en el pla de mobilitat que està redactant la MACMA, per tal de crear una xarxa de carrils bici (vials no motoritzats). Si la ciutadania té una infraestructura segura de mobilitat per on poder desplaçar-se amb bici, segur que la faran servir.

Com ja saps, des de la MACMA estem elaborant un pla de mobilitat per enllaçar els diversos pobles mitjançant carrils bici per poder desplaçar-se en el dia a dia. Quines creus que són les prioritats per posar en marxa aquest pla? On caldria posar el focus? Quines són les principals dificultats del projecte?

Respecte a les prioritats, caldria (tal com ja s'ha fet) contactar amb els ajuntaments, amb empresaris de tallers de reparació i venda de bicicletes i amb aquells usuaris que utilitzen la bici cada dia com a mitjà de transport. La participació ciutadana és un pilar fonamental.

El focus caldria posar-lo en les taules participatives que s'han dut a terme amb ciutadans i regidors o alcaldes per discutir sobre la situació a la Marina Alta respecte a l'ús de la bici.

De manera global, les principals dificultats són convèncer les institucions per invertir diners en l'execució de la xarxa, i fer entendre a la població que la mobilitat no motoritzada és la millor manera de desplaçar-se entre pobles i per anar als

llocs de treball. El repte és descomunal, però fascinant i amb un gran futur.

Creus que a part de connectar els diferents municipis de la Marina caldria també millorar la mobilitat per dins de cada poble? Com es podria fer?

Són dos temes diferents que es complementen. Queda clar que si tenim tots els pobles de la comarca connectats amb carrils bici, en arribar a cada poble pedalejant, seria desitjable que els carrers i places també permeteren una bona mobilitat. Actualment, estic treballant en alguns municipis de la Ribera Alta per pacificar els carrers i les places dels nuclis urbans. Els punts per aconseguir això serien:

- Anul·lar totes les places d'aparcament de cotxes a l'interior dels nuclis urbans. Es tractaria de prohibir o reordenar les zones d'aparcaments de manera que tot fora un espai urbà de carrers i places lliure de cotxes aparcats. Seria un espai per a la convivència, lliure de sorolls, fums i dificultats per moure's. Això seria especialment beneficiós per a les persones amb mobilitat reduïda. Però, també ho seria per a la resta de la població que fa servir carrets de compres, carrets de xiquetes menuts, i per a les persones majors... Ara el problema seria on aparcar els cotxes. Es podrien aparcar en una corona de bosc/pàrquing que envolte els nuclis, a més dels pàrquings públics o privats que ja existeixen a l'interior. Aquest bosc/pàrquing hauria de tenir el terra de sorra compactada. D'aquesta manera el bosc circular aportaria frescor a la ciutat, milloraria l'aire i faria menys calor.
- Remodelar tots els carrers i places perquè siguin de plataforma única; sense bordells ni voreres. Les persones amb mobilitat reduïda serien un dels col·lectius que més ho agrairia. Però també per a la resta de la població. Com que no hi hauria rastells ni voreres, els vehicles de motor circularien a més baixa velocitat.
- Limitar la velocitat als nuclis urbans a 10 km/h. Amb aquesta velocitat, combinada amb l'absència de bordells i

voreres, els cotxes compartirien el viari amb la gent que camina i es mou en bici i amb el transport públic. No caldrien semàfors i es reduiria el trànsit de cotxes, ja que amb eixa velocitat, més el temps d'anar a replegar el teu cotxe al bosc/pàrquing, la gent preferiria moure's a peu, en bici o amb transport públic.

- Per què no tots els nuclis urbans sense l'asfalt i el quitrà de les autopistes? El terra passaria a ser transpirable i permeable, amb una sorra compactada que no s'enfanga ni alça pols. I no es calfaria a l'estiu i radiaria calor a les nits. Així també ajudaria al fet que els cotxes reduïren la seua velocitat de circulació.

- Per què no pobles i ciutats plenes de fonts, bancs per seure, arbres i jardins? Seria com un bosc i jardí que envoltaria les maçanes d'habitatges de la ciutat. Evidentment deixant un espai de pas per als vehicles de motor, que sempre es desplaçarien a 10 km/h. Abandonaríem el concepte de carrers de vianants pels de carrers i places on l'espai és compartit per totes les maneres de moure's.

Amb aquestes idees tan sols s'aspira a obrir un debat entre la ciutadania de com volem que siga la mobilitat del futur als espais urbans.

A les carreteres de la nostra comarca hi ha cada vegada més ciclistes, tant aficionats com professionals. El gran augment que s'ha produït els últims anys està portant a alguns problemes de convivència, sobretot amb els habitants dels pobles més menuts de l'interior de la comarca. Com creus que es podria millorar la convivència?

És un tema ben complex. A la comarca es viu del turisme i els professionals deixen molts diners. De qualsevol manera, s'hauria de limitar l'ús de les carreteres per als ciclistes professionals a certs dies i determinats horaris, centrats en els moments que menys fan servir les carreteres els altres usuaris de la comarca. També, al pas per l'interior dels menuts nuclis urbans de muntanya, els corredors de

carretera haurien de rodar a menys de 15 km/h.

Com creus que podrien els municipis de la comarca participar en la transformació cap a un model de mobilitat sostenible?

En la resposta a la qüestió número 7 es dona, en part, contestació a esta pregunta. Hi ha una tasca que és de les institucions públiques i una altra de canvis de formes de mobilitat quotidiana de la gent. S'hauria de caminar més, emprar també la bici de manera habitual i no gastar els cotxes més del necessari. Jo sempre comente que si en cada poble i ciutat de la Marina Alta, abans d'agafar el cotxe, les persones reflexionaren sobre on van, molts no l'arrancarien i anirien a peu o en bici. La gent sol agafar el cotxe per a desplaçar-se a llocs propers on perfectament es pot anar caminant o pedalejant.

Respecte al cicloturisme, com penses que podríem fomentar aquesta activitat de manera respectuosa amb els veïns i amb el medi com a forma de viatjar i descobrir nous entorns?

El cicloturisme o el fet de viatjar en bici per fer turisme, tal com fa molta gent a Europa (jo mateix), ja és una activitat d'oci respectuosa amb els veïns i amb el patrimoni cultural i natural. Viatgem de manera assossegada, poètica i sensual, xarrem amb la gent, dormim als hotels i hostals dels pobles, sopem als bars i restaurants, desdejunem als bars, visitem museus... Ara tan sols cal donar a conèixer aquesta activitat a la ciutadania.

Per acabar, creus que és possible dur a terme de manera exitosa aquest pla de mobilitat? Quines oportunitats i amenaces trobes respecte al pla?

No sols és possible, sinó també necessari. No podem continuar amb una mobilitat en cotxe privat que congestiona en hora punta carreteres i carrers en les ciutats i els pobles. A més de contaminar, s'ocupa molt d'espai.

Oportunitats per portar-lo a terme n'hi ha moltes actualment. Hi ha conscienciació que el canvi climàtic està ja ací, a Europa hi ha fons econòmics per executar aquest tipus

de projectes i hi ha una gran massa d'estrangers europeus que viuen a la comarca i van en bici cada dia. També cal pensar que l'aparició de la bici elèctrica és una mena de revolució per a la mobilitat quotidiana, ja que permet ampliar el radi de desplaçaments per motius laborals o qualsevol altre. I la societat està cada vegada més conscienciada que altres maneres de moure's són possibles. Deixem de banda als negacionistes.

Pel que fa a les amenaces trobem les següents: que els polítics no creguen en el pla, sobretot, els negacionistes; la falta de finançament per portar-lo a terme i la desinformació de la gent. Per això, tal com féiem menció en el principi de l'entrevista, cal que aquest pla arribe a tot el conjunt de la societat i que tothom participe, inclosos els polítics. Cal explicar-los que açò no va d'un pla de dretes o d'esquerres. La mobilitat sostenible i la qualitat de vida derivada d'ella no entén de política.

Ànims i sort.

 Whatsapp

 Telegram

 Correu electrònic

O seguïu-nos a les Xarxes Socials!

Mancomunitat Comarcal de la Marina Alta:

Xarxa Jove Marina Alta:

Xarxa Esportiva Marina Alta:

